

Julkaista myös **Screeniä**, jolloin edellinen rajoittui enemmän yhdistysjulkaisuksi, se tapahtui nimenomaan tässä 60-luvun hengessä. Tärkeänä osana sitä oli - myös Perry Andersonin **New Left Review**issä esittämä - näkemys, jonka mukaan brittiläinen ihmis- tai yhteiskuntatiede ei ollut tuottanut mitään omina- takeista, jolloin uudet ajatukset tuli tuoda maahan nimenomaan ulkomailta.

Joachim Paechin, Detlef Borchersin, Gabi Donnerbergin, Inge Hartwegin ja Eva Hohenbergerin toimittama **Screen-Theory** koostuu sekä toimittajien yhteenvedonomaista katsauksista lehden tärkeisiin kehitysvuosiin 1971-1981, joista on alettu puhua "Screen-teoriana" (vrt. esim. Veikko Pietilän artikkeli, **Tiedotus-tutkimus** 4/1985), että valikoiduista avainartikkelien käännöksistä. Nimenomaan edellisten vuoksi kirja on avartava, sillä se on hyvä osoitus liittotasa- valtalaisesta elokuvateorian ja sen historian tutkimuksesta. Teoksessa on jopa 30-sivuinen liiteosa, jossa on aihealueit- tain luokiteltuna kaikki **Screenissa** tänä aikana julkaistut artikkelit. Varsinkin Borchersin yleisjohdatus **Screeniin** ja sen brittiläiseen kulttuuritaustaan on täynnä kiintoisia tietoja. Esimerkiksi väite, jonka mukaan **Media, Culture and Society** perustettiin 1979 nimenomaan **Screenin** vastapainoksi, on - puolitotenakin - hyvä osoitus siitä paradigmaattisesta merkityksestä, joka elokuvatu- tutkimuksella on eräissä eurooppalaisissa maissa ollut. Monipuolisen yleiskuvan "Screen-teorian" eri ulottuvuuksista saa lehden semiotiikka- (Paech), feminisimi- (Donnerberg ja Hartweg) sekä realismi- keskustelua (Paech) valottavista johdan- noista. Ne myös kertovat, missä määrin "Screen-teria" on ollut - lähtökohtiensa mukaisesti - sidoksissa ranskalaiseen semiotiikkaan (Metz), strukturo- (Althus- ser) ja semio-marxismiin (Kristeva) sekä psykoanalyysiin (Lacan). Jollei kaikki tämä ole vielä tuttua, riittävän pika- annoksen saa lukemalla Paechin ym:n kirjasta johdannot sekä **Screen Reader** -antologiat 1 & 2 (1977 ja 1981), joihin on koottu lehdessä julkaistuja artikkelei- ta.

Lowryn historiikki on kirjoitettu osaksi siinä jälkisemioottisessa hengessä, joka tuntuu saavan yhä laajenevaa jalan- sijaa maailmalla ja joka samalla tekee

Screenin "kulta-ajan" jo annodazumaliin kuuluvaksi ilmiöksi. Tällaiseen nopeaan perspektiivinvaihtoon ei silti tarvitse mennä täysin rinnoin mukaan. Myös historia on tunnettava, jos sitä haluaa kritikoida. Esimerkiksi Lowry esittää filmologian "ensimmäisenä yhtenäisenä" ajatuksena siitä, miten yliopistotasoinen elokuvatutkimus tulisi järjestää. Uskon, ettei Lowry tunne Hans Traubin 30-luvun kirjoituksia ja tänä aikana saksalaisessa sanomalehtitieteessä elokuvasta käytyä keskustelua. Elokuvan asema tiedotusopin historiassa on näet paljon mielenkiintoi- sempi kuin mitä standardiesityksiä lu- kiessa ja -käsityksiä kuunnellessa saattai- si luullakaan. Näitä elokuvatutkimuksen monia historiallisia vaiheita on nyt jäl- leen syytä korostaa, kun elokuva mutta myös muu audiovisuaalinen massaviestintä ovat alkaneet Suomessakin saada kasva- vaa huomiota osakseen.

Tarmo Malmberg

Lapsuus, painokone, televisio

POSTMAN, Neil, Lyhenevä lapsuus. Suom. Ilkka Rekiarvo. Juva, WSOY, 1985. 175 s.

Totisesti: me elämme Vaikutusvoimaiseen Joukkotiedotukseen Uskon aikaa. Neil Postmankin pyrkii kohukirjoineen (alku- teos ilmestyi 1982) tätä uskoamme vah- vistamaan.

Lyhenevän lapsuuden perusväittämän voi nähdä dualistisena. Yhtäältä Postman julistaa, että kirjapainotaito eriytti tai synnytti lapsuuden (yhteiskunnallisena kategoriana). Kunnes - toisaalta - sähköisen tiedonvälityksen aika, ja erityises- ti televisio, on "lapsuuden puutarhoja" hyvää vauhtia tuhoamassa; lapsuutta (yhteiskunnallisena kategoriana) pois häivyttämässä. Lapsuuden väistymistä edesauttaa Postmanin mukaan vielä se, että aikuisuuskin oikeastaan on hä-

märtymässä. Kaikenlainen infantilismi niin televisiossa kuin moniaalla muuallakin tekee aikuisista aikuislapsia. Eikä ero lapsiaikuisten ja aikuislasten välillä sitten ole suuri!

Postman liittyy tv-kriitikoiden pitkään sarjaan. Televisio atomisoi, televisio muuttaa kaiken tarinoinniksi ja showksi, televisio ei vaadi ajattelua eikä ymmärtämistä. Postman naureskelee ABC:n johtokunnan puheenjohtajalle, joka on puhunut yleviä television edellyttämästä "visuaalisesta lukutaidosta".

Niin, olisiko suomalaisessakin "visuaalisen lukutaidon" tai "television kuvakie- len lukemisen" nimeen vannoskelussa tuijotettu enemmänkin tv-ilmaisu- n ideaaleihin kuin nykyisen tv-tarjonnan raadolliseen reaalityodellisuuteen?

Entä sitten gutenbergiaanisen ajan perintö? "Täysin lukutaitoisen kulttuurin asettamat vaatimukset joko synnyttivät tai voimistivat lähes kaikkia aikuisuuteen liittämiämme piirteitä: itsehillintäkykyä, tyydytyksen viivästyksen sietoa, kehittyneitä käsitteellisen ja peräkkäisen ajattelun kykyä, kiinnostusta sekä historialliseen jatkuvuuteen että tulevaisuuteen, järjen ja hierarkkisen järjestyksen suurta arvostusta", kiittelee Postman.

Hänelle painettu sana kuitenkin on vain ja ainoastaan yhtä kuin kirja. Moinen on tietysti todellisuuden mielivaltaista rajaamista. Kyllähän painettu sana on nimenomaan tällä vuosisadalla ollut suurille ihmisjoukoille primaarisemmin välittömän palkkion bulevardilehtiä, simultaaniseen otsikosta toiseen hyppimiseen viekottelevia hömppöpalstoja tai kaikkea muuta kuin keskittymistä vaativia nelivärisiä reklaamisanomia. Ns. laatulehtienkin muotokieli on tietenkin jo satakunta vuotta poikennut yhtä paljon kirjan muotokielestä kuin Postmanin lapsuusnäkemys Piaget'n lapsuusnäkemyksestä.

Eli kahtiajako "selittävän esitystavan aikakausi" versus "kertovan esitystavan aikakausi" on kyllä liioittelija Postmaninkin postuloimana hiukan liian liioitteleva.

Mutta pois se, että Postmania pitäisi pitää halpana kvasitieteellä ratsastavana bestselleristina. Hän pohjaa laajaan luke- neisuuteen (tariten Lyhenevässä lapsuudessaakin kelpo lähdeviitteet). Ja näyttää pohdiskelleen huolellisesti erilaisia selitysmalleja.

Postmanin pohdiskelun lopputulos: "Marksilaisilla ja freudilaisilla olisi valmiit selitykset siihen, miksi lapsuus on katoamassa, jos he ensin vakuuttuisivat siitä, että näin on todella tapahtumassa. Sosiobiologeilla, antropologeilla ja kenties tieteellisen kreationismin kannattajillakin on asiasta mielipide. Olen valinnut tässä kirjassa esitetyn selityksen siksi, että sikäli kuin yksittäisen näkökulman voidaan katsoa olevan paikkansa pitävä, se selittää asiat parhaiten. Minusta mikään ei ole niin ilmeistä kuin se, että lapsuus on kulttuurin viesintätarpeiden ja viestintävälineiden tuote."

Uskoako vai eikö uskoa?

Jyrki Pietilä